

Recenzja

rozprawy doktorskiej mgra MICHAŁA GZIKA pt.

Determinanty współpracy miast i regionów Europy Środkowo-Wschodniej z Chinami,
Łódź 2024, ss. 290, napisanej pod kierunkiem dra hab. TOMASZA KAMIŃSKIEGO, prof. UŁ

Recenzja ma odpowiedzieć na następujące pytania: (1) czy przedmiotem recenzowanej rozprawy doktorskiej jest oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, (2) czy prezentuje ona ogólną wiedzę teoretyczną Autora w dyscyplinie nauki o polityce i administracji oraz (3) umiejętność samodzielnego prowadzenia przez niego pracy naukowej, a więc czy spełnia warunki określone w art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. - *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz. U. 2018 poz. 1668 z późn. zm.). Ocena merytoryczna rozprawy została sporządzona z uwzględnieniem czterech następujących elementów:

1. Ocena doboru problematyki badawczej i tematu rozprawy.
2. Warstwa teoretyczno-metodologiczna.
3. Wykorzystane źródła i literatura przedmiotu.
4. Struktura pracy i ocena poszczególnych części rozprawy.

Dodatkowo zawarte zostały szczegółowe uwagi techniczno-językowe, które jednak nie miały wpływu na ostateczną merytoryczną ocenę rozprawy, a służyć mają jedynie jako sugestie dla Autora co do pewnych kwestii, które powinny być wzięte pod uwagę podczas ewentualnej dalszej pracy badawczej.

1. Ocena doboru problematyki badawczej i tematu rozprawy

Zagadnienie współpracy subpaństwowych jednostek terytorialnych (SJT) z partnerami poza granicami własnego państwa, określane jako paradyplomacja, jest tematem bardzo interesującym i stosunkowo młodym. W Polsce pojawia się ono w literaturze naukowej dopiero w latach 90. XX w. Wybór problematyki badawczej recenzowanej rozprawy należy więc uznać za trafny z poznawczego punktu widzenia. Autor dokonał geograficznego zawężenia pola badawczego, koncentrując się na relacjach

SJT państw Europy Środkowo-Wschodniej (EŚ-W) z partnerami z Chińskiej Republiki Ludowej (ChRL). Wybór chińskiego kierunku paradyplomacji uzasadnia rosnąca rola tego państwa na arenie międzynarodowej na wszystkich płaszczyznach. Region Europy Środkowo-Wschodniej został przez Autora określony poprzez odwołanie do inicjatywy 16+1, czyli obejmuje 16 państw: Albania, Bośnia i Hercegowina, Bułgaria, Chorwacja, Czarnogóra, Czechy, Estonia, Litwa, Łotwa, Macedonia Północna, Polska, Rumunia, Serbia, Słowacja, Słowenia, Węgry. Oczywiście mogą być inne interpretacje granic tego regionu geopolitycznego, ale biorąc pod uwagę temat rozprawy przyjęte rozwiązanie jest uzasadnione, a uzasadnienie przekonujące. Tak istotna kwestia powinna być jednak wyjaśniona szerzej we wstępie, gdzie jest jedynie wspomniana w przypisie 22, a nie dopiero w rozdziale trzecim rozprawy.

Analiza relacji paradyplomatycznych stanowi ważne uzupełnienie istniejących opracowań naukowych dotyczących stosunków międzypaństwowych, zwłaszcza gospodarczych, pomiędzy EŚ-W a ChRL. Skoncentrowanie się na czynnikach kształtujących współpracę (determinantach) uznać należy za jak najbardziej słuszne i właściwe. Dzięki temu Autor mógł przedstawić je znacznie głębiej niż gdyby były one tylko jednym z aspektów analizy współpracy jako takiej. Temat został określony prawidłowo, z wyraźnym wskazaniem podmiotów, przedmiotu i zakresu przestrzennego analizy. Każdy poruszany w rozprawie wątek był już częściowo obecny w literaturze, ale wkładem mgra Gzika jest przedstawienie ich całościowo w autorskim ujęciu.

2. Warstwa teoretyczno-metodologiczna rozprawy

W obszernym wstępie jeden z jego fragmentów mgr Gzik poświęcił przedstawieniu „opisu metodologii badań oraz uzasadnieniu doboru narzędzi badawczych” (s. 28-39). Autor odwołuje się do teorii stosunków międzynarodowych, w tym zwłaszcza teorii wielopoziomowego zarządzania (*Multi-Level Governance* - MLG), nazywanej przez niego teorią „wielopoziomowego sprawowania rządów” lub „wielopoziomowością rządów”, paradyplomacji oraz dyplomacji miejskiej. Podkreślić należy, iż zarówno w tym fragmencie, jak i w całej pracy, nie zostało wyraźnie przedstawione zastosowane w niej podejście teoretyczne, jakim jest transnacionalizm Nye’a i Keohhane’a, wskazany jedynie zdawkowo na stronie 48.

W odniesieniu do metod i technik badawczych Autor posłużył się określeniem „narzędzia badawcze”. O ile do części dotyczącej technik, a więc sposobów zdobywania

wiedzy, nie można mieć zastrzeżeń, o tyle istnieje problem wykorzystanych metod badawczych, czyli sposobów analizy zdobytej wiedzy.

Wskazane i faktycznie wykorzystane techniki to przede wszystkim ankieta przeprowadzona w okresie od maja 2020 r. do maja 2021 r. (miasta) oraz od stycznia 2022 r. do lutego 2023 r. (regiony). Przyznać trzeba, że na poziomie miast Autor uzyskał bardzo dobry wskaźnik odpowiedzi (ok. 70%), na poziomie regionów istotnie niższy (ok. 42%). Braki w odpowiedziach zostały jednak uzupełnione badaniem stron internetowych SJT, artykułów prasowych oraz chińskiej bazy CARS (The China Education and Research Computer Network Federated Authentication and Resource Sharing Infrastructure), stąd też materiał empiryczny stanowiący podstawę analizy uznać należy za odpowiednio duży. Drugą, uzupełniającą, ale równie ważną, techniką badawczą były wywiady bezpośrednie częściowo ustrukturyzowane z urzędnikami miejskimi i regionalnymi odpowiedzialnymi za współpracę międzynarodową, ale także analitykami i badaczami paradyplomacji i stosunków EŚ-W z Chinami przeprowadzone w latach 2022-2024. Pytania ankiety zostały przez Autora zamieszczone jako aneks nr 2, natomiast w odniesieniu do wywiadów jest jedynie lista rozmówców (aneks nr 3), co jest jednak uzasadnione zapewne zróżnicowaniem pytań związanym z charakterem rozmówcy - urzędnik, polityk, badacz. Trzecią zastosowaną techniką, nie wskazaną wyraźnie przez Autora, niewątpliwie jest analiza treści literatury naukowej.

Jeżeli chodzi o metody badawcze to w zasadzie Autor ich nie wskazał. Wydaje się, że utożsamił je z podejściem teoretycznym (wielopoziomowe zarządzanie, paradyplomacja, dyplomacja miejska). Sam tytuł rozprawy oraz jej treść wyraźnie wskazuje natomiast, że podstawowymi wykorzystanymi metodami badawczymi były metoda czynnikowa oraz studium przypadku (*case study*).

3. Wykorzystane źródła i literatura przedmiotu

Bogata bibliografia rozprawy (s. 246-268) jest zróżnicowana - obejmuje dokumenty, monografie i opracowania, w tym rozdziały w pracach zbiorowych, artykuły naukowe, materiały internetowe oraz wywiady. Jest to znaczący zasób wiedzy, który może stanowić podstawę do wnioskowania. Wykorzystano literaturę w językach polskim i angielskim, z lat 1990-2023, ale zdecydowana większość pozycji jest aktualna - pochodzi z XXI w. Do listy opracowań naukowych dodać można jeszcze pozycje przedstawicieli ośrodka lubelskiego: M. Łuszczuka (*Zastosowanie pojęcia 'paradyplomacja' w świetle ewolucji badań*

dyplomacji niesuwerennej, [w:] *Nowe oblicza dyplomacji*, B. Surmacz (red.), Lublin 2013) i B. Surmacz (*Ewolucja współczesnej dyplomacji. Aktorzy - struktury - funkcje*, rozdział 9. „*Dyplomacja*” aktorów subpaństwowych, Lublin 2015; *City Diplomacy*, „Barometr Regionalny” 2018, t. XVI, nr 1), a także W. T. Modzelewskiego z UWM (*Dylematy w określaniu aktywności zagranicznej samorządów terytorialnych - kategoria paradyplomacji*, „Samorząd Terytorialny” 2019, nr 3).

4. Struktura pracy i ocena poszczególnych części rozprawy

Rozprawa składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów, zakończenia, bibliografii, spisów wykresów i diagramów oraz tabel, a także aneksu. Liczy 290 stron, co oznacza, że nie jest „przegadana”, nadmiernie „rozdmuchana”, lecz raczej skondensowana i to należy uznać za jej plus. Podział treści ma charakter problemowy, rozdziały są spójne i rozłączne zarazem, z jedną uwagą dotyczącą rozdziału trzeciego (patrz dalej). W ramach poszczególnych rozdziałów wyodrębniono podrozdziały i nienumerowane punkty.

Obszerny wstęp (33 strony) zawiera wszystkie niezbędne elementy: zagajenie, określenie problemu badawczego i celu badań, pytania i hipotezy badawcze, stan badań, opis metodologii badań oraz struktury pracy.

Zadeklarowany problem badawczy to „wskazanie determinantów subpaństwowej współpracy ChRL oraz państw europejskich zrzeszonych w ramach formatu 16+1” (s. 12). Ogólny cel został przez Autora określony jako „uzupełnienie dobrze już opisanych relacji EŚW z ChRL o subpaństwowy wymiar tych kontaktów, z perspektywy europejskiej”. Ten ogólny cel został rozbity na cztery bardziej szczegółowe, takie jak: zmapowanie powiązań miast i regionów Europy Środkowo-Wschodniej z Chinami oraz charakterystyka tej współpracy, stworzenie listy determinantów współpracy subpaństwowej w „wymiarze uniwersalnym” bez osadzania ich w konkretnym kontekście politycznym bądź geograficznym, określenie determinantów charakteryzujących współpracę miast i regionów Europy Środkowo-Wschodniej z Chinami oraz nadanie wagi determinantom współpracy subpaństwowej Europy Środkowo-Wschodniej z Chinami, celem stworzenia modelu współpracy (s. 12).

Autor postawił łącznie dziesięć pytań badawczych, przypisując je do poszczególnych rozdziałów: trzy do rozdziałów pierwszego i czwartego, po jednym do rozdziałów drugiego i piątego, oraz dwa do rozdziału trzeciego (s. 13-15). Treść pytań nie budzi zastrzeżeń, choć należałoby oczekiwać, że postawione hipotezy będą stanowić propozycje odpowiedzi

na wszystkie zadane pytania badawcze, natomiast hipotezy są tylko trzy i odnoszą się wyłącznie do pytań badawczych z rozdziału czwartego. Tym niemniej stwierdzam, że są one prawidłowo skonstruowane i dobrze skorelowane z tematyką rozprawy.

Autor dokonał szerokiego przeglądu literatury polskiej i obcej (s. 17-28), wskazując na zagadnienia i tematy obecne w dyskursie naukowym i luki w tym zakresie. W zakresie paradyplomacji i dyplomacji miast Autor wskazał m.in. na takich „klasyków” tematu jak: M. Acuto, F. Aldecoa, N. Cornago, B. Hocking, M. Keating, H. Michelmann, R. Tavares czy P. Soldatos. Wśród polskich badaczy zagadnienia wymienił H. Dumałę, A. Szpak, M. Rasia, T. Kamińskiego, I. Ksenicza. W zakresie MLG odwołał się m.in. do prac: D. Allain-Dupré, K. Daniell, L. Hooghe, A. Kay, G. Marksa, S. Piattoni czy P. Stephensona, wyznaczników współpracy subnarodowej - A. S. Kuznetsova, F. Ikome Nganje, O. Omiunu. W odniesieniu do badaczy lista jest wyczerpująca, ale warto byłoby uwzględnić także Instytut Europy Środkowej jako instytucję badawczą, w której podejmowane są kwestie relacji regionu z Chinami. Przykładowo, przywoływane w przypisie 82 opracowanie Dominika Mierzejewskiego i Bartosza Kowalskiego pt. „Wielowymiarowość polityki Chińskiej Republiki Ludowej w regionie Europy Środkowo-Wschodniej” ukazało się w serii „Prace Instytutu Europy Środkowej” (Numer 7/2019), czego Autor wyraźnie nie zaznaczył.

Bardzo pozytywnie ocenić należy zamieszczone w każdym rozdziale dość obszerne wprowadzenie oraz wnioski/podsumowanie, będące rekapitulacją najważniejszych ustaleń z poszczególnych podrozdziałów.

W rozdziale pierwszym, mającym charakter wprowadzający i bardziej teoretyczny, Autor wyjaśnił przyjęte kategorie analityczne, takie jak: miasto, region, paradyplomacja, dyplomacja miast, wielopoziomowe zarządzanie. Generalnie definiowanie istotnych z punktu widzenia tematu pracy pojęć uznać należy za poprawne, ale jest też kilka istotnych uwag. Po pierwsze, zabrakło formalnej definicji miasta. Miasto to „[j]ednostka osadnicza o przewadze zwartej zabudowy i funkcjach nierolniczych, posiadająca prawa miejskie bądź status miasta nadany w trybie określonym odrębnymi przepisami.” (<https://stat.gov.pl/metainformacje/slownik-pojec/pojecia-stosowane-w-statystyce-publicznej/1307,pojecie.html>). Po drugie, użycie określenia „autonomiczne” w odniesieniu do regionów samorządowych (s. 32) jest nadużyciem. Autor sam w dalszej części rozprawy podkreśla, że w Europie Środkowo-Wschodniej aż 15 z 16 państw to państwa unitarne, a w ich przypadku nie można mówić o autonomii regionów. Błędem jest też zaliczenie Francji do państw federalnych (s. 53). Ponieważ rozprawa jest napisana

w dyscyplinie nauki o polityce i administracji stwierdzenie Autora, że podział administracyjny państw EŚ-W jest dla niego „niezrozumiały” (s. 32) musi budzić pewne zdziwienie. Po trzecie, nie do końca jest jasna deklarowana konieczność określenia populacji całkowitej w przypadku regionów (s. 31), podczas gdy faktycznie kryterium wyboru regionów był poziom NUTS 2. Dopiero w dalszej części pracy (rozdział 4) wyjaśnił się cel tego zabiegu - chodziło o podział miast i regionów ze względu na liczbę mieszkańców na pięć kategorii: S, M, L, XL i XXL. Swoją drogą pomysł wykorzystania tutaj „klasycznego podziału rozmiarów odzieży” (s. 169) uważam za bardzo ciekawy i inspirujący. Po czwarte, Autor wskazał na różnice między dyplomacją tradycyjną, czyli prowadzoną przez państwa, a paradyplomacją. Porównanie objęło kilka istotnych kryteriów, takich jak: aktorzy, poziom decyzyjności, agenda, instytucjonalizacja, dostęp do zasobów ludzkich i finansowych, czynnik ludzki oraz zakres przedmiotowy. Zdecydowana większość wniosków i ocen jest prawidłowa i słuszna, ale trudno jest zaakceptować stwierdzenie, że „Polityka zagraniczna państwa jest zjawiskiem ciągłym i trwałym, które nie zmienia się w czasie [podkreślenie moje] (s. 65).

Najistotniejsza kategoria z punktu widzenia tematu rozprawy - „determinanty” współpracy na poziomie subpaństwowym - zostały zaprezentowane w rozdziale drugim. Klasyfikację determinant współpracy miast i regionów (tabela 9 na s. 97) Autor oparł na podziale uwarunkowań polityki zagranicznej państwa Ryszarda Zięby. Wyróżnił czynniki wewnętrzne (subiektywne, obiektywne) oraz zewnętrzne (subiektywne, obiektywne). Wewnętrzne determinanty obiektywne obejmują takie cechy SJT jak: potencjał gospodarczy i geograficzny, populacja oraz instytucjonalizacja i uwarunkowania prawne. Wewnętrzne determinanty subiektywne to procesy globalizacji, demokratyzacji, prawo międzynarodowe i instytucjonalizacja. Zewnętrzne determinanty obiektywne to przenikanie się obszarów polityki, czynnik ludzki i rola liderów, udział lokalnych partnerów, percepcja własnej tożsamości/odrębności oraz wielopoziomowa koordynacja polityki. Zewnętrzne determinanty subiektywne obejmują status lub markę miasta/regionu, inicjatywy międzynarodowe oraz zaangażowanie partnerów zagranicznych. Odwołanie się do strony 20 opracowania Zięby jest niejednoznaczne, bowiem w rozprawie wcześniej przywoływane są dwa różne artykuły tego autora - z 1992 i 2004 r. Szkoda, że Autor nie zestawiał oryginalnej koncepcji ze swoją propozycją i że nie zostały przedstawione inne, obecne w polskiej lub zagranicznej literaturze klasyfikacje (np. Z. J. Pietraś, *Wyznaczniki polityki zagranicznej państwa*, [w:] *Stosunki*

międzynarodowe. *Problemy badań i teorii*, A. Bodnar, W. J. Szczepański (red.), Warszawa 1983, s. 161-174; C. Garcia Segura, *La actividad exterior de las entidades politicas suestatales*, „Revista de Estudios Políticos” 1996, nr 91)), a Autor nie uzasadnił wyboru tej akurat propozycji.

Nie do końca zrozumiałe jest przedstawienie poziomu i jakości relacji ChRL z władzami państw Europy Środkowo-Wschodniej w odrębnym, trzecim rozdziale, podczas gdy powinno się je traktować jako jedną z determinant zewnętrznych.

Zasadniczą i najciekawszą częścią rozprawy są dwa ostatnie rozdziały, w których przedstawione wcześniej rozważania teoretyczne zostały skonfrontowane z materiałem empirycznym uzyskanym z odesłanych wypełnionych ankiet i przeprowadzonych wywiadów. Ten fragment niewątpliwie wnosi nowe ustalenia i wnioski do naszej dotychczasowej wiedzy o temacie rozprawy.

W rozdziale czwartym Autor dokonał zbiorczej charakterystyki analizowanych partnerstw. Zidentyfikował ich 156 na poziomie miast i 78 na poziomie regionów. Uważam, że dobrze byłoby przy nazwach miast i regionów, jeżeli nie są określone przymiotnikiem, dodawać w nawiasie przynależność państwową, przykładowo: Płowdiw (BG), Zadar (HR), kraj preszowski (SK) itd., bowiem nie wszystkie miasta i regiony EŚ-W są powszechnie rozpoznawalne. Partnerstwa zostały przedstawione m.in. w ujęciu czasowym. Mgr Gzik wyróżnił cztery etapy nawiązywania współpracy: 1980-2000, 2001-2003, 2004-2011, 2012-2022. Wybór lat uzasadnił wydarzeniami zarówno po stronie chińskiej (2001 - akcesja ChRL do Światowej Organizacji Handlu), środkowoeuropejskiej (2004 - przystąpienie ośmiu państw regionu do Unii Europejskiej) oraz dwustronnymi (1980 - nawiązanie dwóch pierwszych partnerstw między Zagrzebiem a Szanghajem oraz Belgradem a Pekinem; 2012 - powołanie inicjatywy 16+1). Wybrane cezury czasowe nie budzą zastrzeżeń, ale w efekcie otrzymaliśmy okresy różnej długości, co nie pozwala na wyciągnięcie właściwych wniosków odnośnie do dynamiki tego zjawiska.

Analiza danych uzyskanych z ankiet obejmowała między innymi kwestię istotności współpracy z partnerami z ChRL na tle innych kierunków paradyplomacji. Wniosek generalny jest taki, że „miasta oraz regiony Europy Środkowo-Wschodniej postrzegają partnerów z ChRL jako umiarkowanie ważnych” (s. 168), co znajduje uzasadnienie w wynikach tychże ankiet. Zaskakujące jest jednak sformułowanie odnoszące się do SJT, które uznały chiński kierunek za najważniejszy: Autor stwierdził bowiem, że trzy serbskie i dwa polskie miasta oraz jeden region rumuński i polski uczyniły to „w zgodzie z polityką

rządową” (s. 168). W tym miejscu chciałam więc prosić Doktoranta o wyjaśnienie, na czym opiera opinię, iż władze państwa polskiego traktują (traktowały) Chiny jako pierwszoplanowy kierunek relacji na poziomie subpaństwowym.

Fragment, w którym Autor analizuje relacje między koordynacją polityki a polityczną przynależnością władz miast jest niewystarczająco wyjaśniony. Wykorzystano wskaźnik korelacji r-Pearsona i przedstawiono jego wyniki w macierzy (s. 180-181), ale zawarte w niej kategorie (df i p) nie zostały opisane, w efekcie cały wywód staje się niezrozumiały.

Bardzo interesujący jest natomiast fragment dotyczący udziału we współpracy lokalnych partnerów (s. 181-185), takich jak instytucje kultury, szkoły, instytucje sportowe, inne rządy regionalne lub lokalne, uniwersytety, biznes oraz inne (kościół, pozarządowe organizacje międzynarodowe, sieci miejskie, instytucje zdrowia publicznego). Trzy tabele zawierają rankingowo ułożone dane liczbowe, zabrakło mi jedynie wyliczeń procentowych, które lepiej oddawałyby znaczenie poszczególnych kategorii podmiotów. Jak wykazano, kolejność znaczenia tych lokalnych partnerów jest różna w zależności od konkretnej roli, jaką odgrywają we współpracy - czy są podmiotami ją inicjującymi, zaangażowanymi w nią, czy uznawani są za najważniejszych partnerów tej współpracy. Tym samym nie w pełni pozytywnie zweryfikowano hipotezę o występowaniu modelu *triple helix* we współpracy SJT Europy Środkowo-Wschodniej z Chinami, bowiem obok właściwych dla tego modelu relacji pomiędzy środowiskiem akademickim, biznesem i władzami istotną rolę odgrywają w niej także instytucje kultury.

W rozdziale piątym zatytułowanym „Model współpracy miast i regionów EŚW z Chinami” Autor dokonał zestawienia uniwersalnych wyznaczników paradyplomacji przedstawionych w rozdziale drugim z czynnikami kształtującymi relacje środkowoeuropejsko-chińskie, jakie zostały wskazane w ankietach i wywiadach. Stworzenie tytułowego modelu polegało na usystematyzowaniu wyznaczników w trzech grupach: najważniejsze, umiarkowanie ważne i najmniej ważne. Do najważniejszych determinant współpracy Europy Środkowo Wschodniej z Chinami (s. 216-224) Autor zaliczył: wielkość subpaństwowych jednostek terytorialnych pod względem liczby ludności, czynnik ludzki i rolę liderów, udział lokalnych partnerów typu biznes, szkoły wyższe, instytucje kultury, wielopoziomową koordynację polityki, inicjatywy międzynarodowe (w tym przypadku Inicjatywa Pasa i Szlaku oraz 16+1), a także zaangażowanie partnerów zagranicznych. Z kolei umiarkowanie ważne uwarunkowania (s. 224-230) według Autora to: potencjał gospodarczy i geograficzny, uwarunkowania

prawne, instytucjonalizacja i globalizacja. Jako najmniej ważne (s. 230-231) magister Gzik wskazał na: przenikanie się obszarów polityki (paradyplomacyjnej i zagranicznej) oraz status lub marka SJT. Z katalogu wyznaczników uniwersalnych Autor nie uwzględnił między innymi prawa międzynarodowego i demokratyzacji (s. 215), co może budzić wątpliwości. Prawo Unii Europejskiej nie jest oczywiście istotnym czynnikiem kształtującym działania paradyplomacyjne SJT państw EŚ-W ponieważ, jak słusznie wielokrotnie Autor podkreśla, nie wszystkie państwa regionu są członkami UE, ale już prawo stanowione przez Radę Europy (RE) powinno być wzięte pod uwagę. Chodzi tutaj przede wszystkim o *Europejską Konwencję Samorządu Lokalnego* (EKSL) z 1985 r. EKSL w art. 10.3 stanowi, iż „Społeczności lokalne mają prawo współpracować ze społecznościami innych państw na warunkach przewidzianych prawem”. Wszystkie państw EŚ-W są członkami RE i stronami tej konwencji (patrz: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=signatures-by-treaty&treatynum=122>).

Na pozytywne podkreślenie zasługuje fakt, iż Zakończenie (s. 235-245) zawiera odpowiedzi na wszystkie zadane we wstępie pytania badawcze oraz wersyfikację trzech sformułowanych hipotez badawczych. Dwie pierwsze zostały zweryfikowane częściowo pozytywnie, natomiast trzecia w pełni pozytywnie. Tym samym zakończenie dobrze spełnia funkcję swoistej „klamry” zamykającej rozważania.

5. Szczegółowe uwagi techniczno-językowe:

- Nie budzi zastrzeżeń sposób sporządzania przypisów dolnych, które są kompletne i konsekwentnie zachowują przyjęte reguły.

- Niepotrzebnie zastosowano podwójny sposób wyróżnienia akapitów - poprzez wcięcie akapitowe i dodatkowy odstęp.

- Występują błędy typu literówki, gramatyczne i stylistyczne. Mgr Gzik na przykład rozpoczyna zdania od słowa „Choć” lub „Bowiem”, a akapity od sformułowania „Tym samym” lub „Dlatego”; w odniesieniu do rzeczy policzalnych, gdzie jednostką miary jest sztuka, stosuje słowo „ilość”, zamiast „liczba” (w odniesieniu do pracowników” (s. 22, 227), biur (s. 228-229), mieszkańców (s. 243)). Także pod względem interpunkcyjnym praca mogłaby być napisana staranniej. Występują zdania niezrozumiałe [podkreślenia moje - H.D.]: np. „W opracowaniu będę posługiwał się zamiennie pojęciem „subnarodowy” oraz „subpaństwowy”, ponieważ oba sformułowania odnoszą się do tego samego, czyli do centrum władzy na poziomie miast i regionów.” (s. 9); „Wreszcie, obecne

stosunki międzynarodowe, to również uczestnictwo podmiotów subpaństwowych, czyli władz regionalnych oraz lokalnych zrzeszonych w ramach miast bądź regionów danego państwa.” (s. 47); „limituje działania zewnętrzne regionów tylko do tych będących federacjami” (s. 54); „Do międzynarodowej aktywności motywują też czynniki natury lingwistycznej” (s. 69); „[...] podmioty subpaństwowe mogą lobbować i tworzyć sieci za pośrednictwem kanałów wewnątrzpaństwowych” (s. 84); „znajdowało się [miasto Łódź] w predestynowanej pozycji do efektywnej współpracy międzynarodowej z przyczyn obiektywnie niezależnych” (s. 126); „wzorce harmonizacji polityki względem liczby mieszkańców w regionach są do siebie zbliżone w zależności od wielkości” (s. 179).

- Niektóre opracowania pod redakcją zapisywane są jako autorskie: np. T. Kamiński, A. Skorupska, J. Szczudlik, *Regionalny wymiar stosunków UE z Chinami*, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, Warszawa 2019 - powinno być *Regionalny wymiar stosunków UE z Chinami* (red. A. Skorupska, J. Szczudlik), Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, Warszawa 2019; Kamiński T., *The Role of Regions in EU-China Relations*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2021 - powinno być *The Role of Regions in EU-China Relations* (red. Kamiński T.), Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź-Warszawa 2021.

- Nigdzie nie został wprost rozszyfrowany skrót BRI, wielokrotnie przywoływany (s. 24, 125, 157, 167, 211, 222). Autor używa również pełnej nazwy tej inicjatywy w języku polskim (Inicjatywa Pasa i Szlaku), ale skrót jest angielskojęzyczny na należało go wyjaśnić przy pierwszym użyciu (s. 24).

- Zastosowany przypadku „rządowych organizacji międzynarodowych” skrót GOs (s. 46) powinien być raczej zastąpiony skrótem IGOs, od *Inter-Governmental Organizations*.

- Tłumaczenie angielskiego pojęcia „deteritorialisation” nie wydaje się właściwe - po polsku należałoby mówić i pisać odterytorialnienie lub z angielska deterytorializacja, a nie deterorytyzacja (s. 52).

- Błędnie przywołana nazwa transnarodowej sieci miejskiej C40 - jako G40 (s. 57).

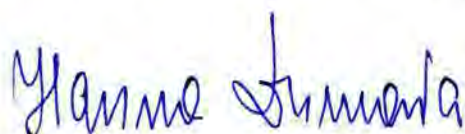
- Nieuprawnione używanie zamiennie pojęć „zjawisko” i „proces” w odniesieniu do globalizacji (s. 114) i demokratyzacji (s. 116) - jedna i druga są procesami.

- Autor pomylił instytucję konsula generalnego z konsulem honorowym (s. 205).

Przedstawione powyżej uwagi krytyczne w żadnym wypadku nie podważają wartości naukowej recenzowanej rozprawy.

Konkluzje:

Przedłożoną rozprawę doktorską oceniam dobrze. Stanowi ona umiejętne połączenie wiedzy teoretycznej z analizą właściwie dobranego materiału empirycznego, uzyskanego w drodze krytycznego przeglądu literatury naukowej, badań ankietowych oraz wywiadów bezpośrednich częściowo ustrukturyzowanych. Niewątpliwie przedłożone opracowanie „Determinanty współpracy miast i regionów Europy Środkowo-Wschodniej z Chinami”, mimo pewnych niedoskonałości, stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, jakim jest analiza uwarunkowań relacji Europy Środkowo-Wschodniej z Chińską Republiką Ludową na poziomie subpaństwowym (lokalnym i regionalnym). Autor wykazał się ogólną wiedzą teoretyczną w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o polityce i administracji oraz umiejętnością samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Tym samym stwierdzam, że recenzowana rozprawa spełnia warunki określone w art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. - *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* i może stanowić podstawę dopuszczenia mgra Michała Gzika do dalszych etapów postępowania w sprawie nadania stopnia doktora w dyscyplinie nauki o polityce i administracji.

Lublin, 30 listopada 2024 r.